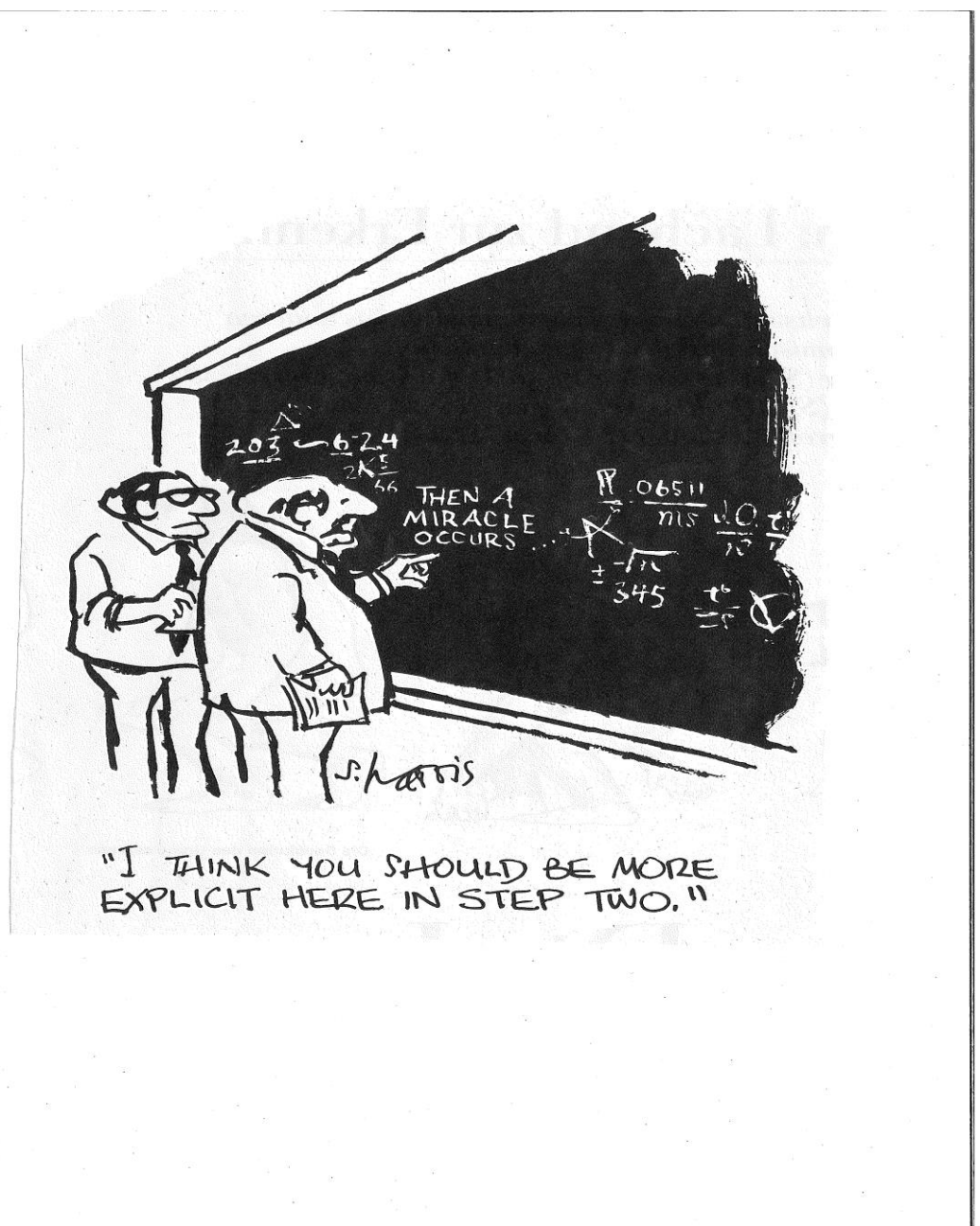

Слайд 1: Попередні ремарки

- Безпосередня дія та застосування конституції адміністративними судами має центральне значення для адміністративного судочинства та його функціонального призначення в демократичній правній державі.
- Проте реалізація цього принципу в конкретному випадку є серйозним викликом і складним завданням з точки зору догматики.
- У всякому разі той висновок, якого дійде суд, має бути переконливо та логічно обґрунтований!

Слайд 2: Безпосередня дія конституції

- «Конституційне право минає, адміністративне право залишається.»
(*Отто Майєр*, 1924)
- „Адміністративне право є конкретизацією конституційного права.“
(*Фрітц Вернер*, 1959)
- Конституція України просякнута духом цитати *Фрітца Вернера*: вона закріпила за конституційною та адміністративною юстицією центральну роль у сфері захисту основоположних прав та прав людини (див. реч. 1 ч. 3 ст. 8, ч. 1 та 4 ст. 55, ч. 5 ст. 125 КУ).
- В свою чергу ч. 4 ст. 7 КАС України безпосередньо втілює вимоги конституційного права. Застосовуючи цю норму адміністративні суди виконують конституційний наказ.

Слайд 3:

Питання 1: Оскільки на вимоги конституції треба зважувати вже під час тлумачення законів: яких правил це тлумачення має дотримуватись?

- «Підсилююче» тлумачення норм простого законодавства.
- «Тлумачення у відповідності із конституцією» (!) = у разі декількох можливих тлумачень норми, перевагу треба надавати тому, яке є найближчим до конституції та відповідає її вимогам.
- Неконституційність і таким чином незастосування норми є виключенням, яке треба обов'язково обґрунтувати.

Сдайд 4:

Питання 2: Оскільки адміністративні суди не можуть бути примушені до застосування закону, який вони вважають таким, що суперечить конституції: яким має бути ступінь переконання у неконституційності закону, як його треба обґрунтовувати та на підставі яких правил суд має приймати рішення у такому випадку?

- Суд, після сумлінної перевірки (та у разі відмови від можливості тлумачення у відповідності із конституцією), має бути переконаний у неконституційності норми, яка є важливою для вирішення спору у справі.
- Центральне питання: яким чином має бути заповнена прогалина в законі, якщо тлумачення у відповідності із конституцією неможливе?
- Аналогія та подальший розвиток права (суддівське право).
- Проблема: суддя діятиме правотворчо і таким чином вступатиме у конкуренцію із законодавцем (принцип поділу влади!).
- В Німеччині: процедура подання до конституційного суду згідно із ч. 1 ст. 100 Основного закону, якщо йдеться про норму формального закону.
- Подальша дія норми, яка суперечить конституції, як можливе рішення для певних окремих справ.

Слайд 5:

Питання 3: У тому випадку, якщо адміністративний суд переконаний у неконституційності закону, який є важливим для прийняття рішення у справі, і не застосовує його: яким чином має залучатися конституційний суд задля того, аби не оминати його роль «охоронця конституції»?

- У той час, як ч. 1 ст. 100 Основоположного закону Німеччини обмежує обов'язок суду вносити подання до конституційного суду лише щодо норм формальних законів, сфера застосування ч. 4 ст. 7 КАС України є більш ширшою і уможлиблює також внесення до Конституційного Суду України подання щодо норм підзаконних актів.
- Проте спершу адміністративні суди приймають рішення у конкретних справах без використання «об'їздного шляху» до Конституційного Суду України.
- Частина 4 ст. 7 КАС України підсилює роль Верховного Суду, оскільки адміністративні суди першої або другої інстанції не можуть вносити подання щодо конституційності відповідної норми безпосередньо до Конституційного Суду України, а мусять звертатися до нього лише через Верховний Суд («функція фільтру» та представлення правової позиції касаційної інстанції конституційному судові: посилення фахового судочинства та функція із розвантаження конституційного суду).

Слайд 6: Висновки

- Конституція має застосовуватись та розвиватись вже при тлумаченні норм простого права. Треба завжди шукати можливість тлумачення у відповідності із вимогами конституції (принцип збереження дії норми!).
- Неконституційність і незастосування норми є виключенням, яке має бути обґрунтоване.
- В рамках процесу «заповнення прогалини» при вирішенні конкретної справи ст. 7 КАС України покладає на суддю адміністративного суду обов'язок орієнтуватись на зазначені в ній загальні принципи права, проте вона не визначає для нього певної програми дій під час здійснення відповідної перевірки (аналогія та подальший розвиток права/суддівське право).
- Федеральний Конституційний суд: «Подальший розвиток права суддями передбачає наявність прогалини у врегулюванні і повинен орієнтуватись своїм змістом на мету законодавчого врегулювання. Межі суддівського розвитку права мають бути ще більш щільними, якщо він призводить до погіршення правового становища громадянина.»
- Це означає: має діяти принцип «тлумачення, підкореного вимогам основоположних прав». Зразковим прикладом цього є Постанова Великої Палати Верховного Суду від 21 квітня 2021 року, справа № 360/3611/20: «обов'язок застосування підходу, який був би найбільш сприятливим для особи» [вікова межа у 50 років, а не 55 років]!
- Що стосується отримання рішення Конституційного Суду України згідно із ч. 4 ст. 7 КАС України, то тут можна діяти більш щедро. Адже лише Конституційний Суд України може приймати рішення, які діють за принципом *inter omnes* (151² КУ). Цим самим убезпечується дія принципу рівності при застосуванні норм права.
- «Отже, у сфері виконання норм рівність правозастосування є душею справедливості. І це діє від самих зачатків нашого юридичного мислення (див. для прикладу 3 Мойсей 19:15)».
(ФКС, Рішення від 11 липня 1980 - PbvU 1/79 –, BVerfGE 54, 277 [296])